

Rudajuostė skėtė (*Sympetrum pedemontanum* Müller in Allioni, 1766)

Sympetrum pedemontanum patelė, Spenglos upės slėnis, 2022-08 -02, foto G. Švitra

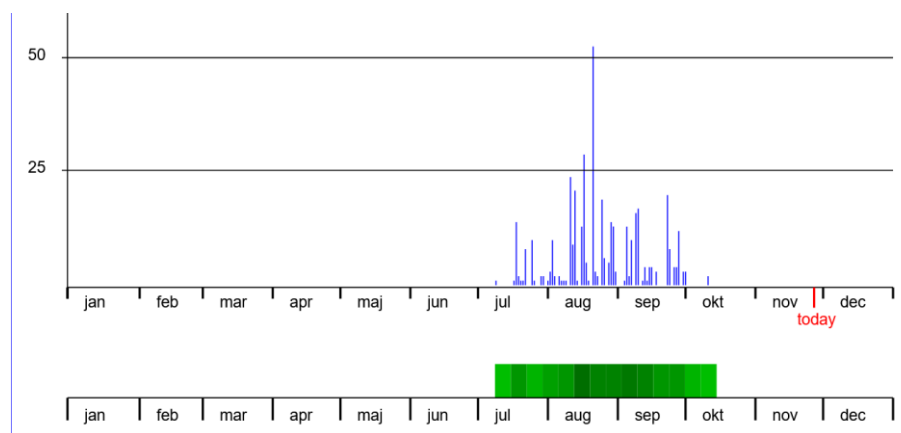
Sympetrum pedemontanum patinas, Lakajos upės slėnis, 2020-08 -13, foto V. Jusys

Aprašymas

Tai yra viena iš lengviausiai identifikuojamų laumžirgių rūšių dėl išskirtinio sparnų rašto. Skersai sparnų galų ties pterostigmomis per visą sparno plotį driekiasi ruda juosta, kurios plotis maždaug 5–8 mm. Kūno ilgis siekia 30–40 mm, o atstumas tarp išskėstų sparnų galų – iki 55 mm. Jaunų patinų ir patelių kūne vyrauja geltona spalva, tokios spalvos yra ir kakta. Tik krūtinėlės nugarinė pusė ruda jau nuo pat išsiritimo. Subrendęs patinas tamsėja, visa krūtinė tampa ruda, kakta, akys ir pilvelis paraudonuoja. Subrendusio patino pterostigmų spalva keičiasi nuo baltos į rožinę. Patelė taip pat tamsėja, pilvelis ir kakta įgyja rudą, rausvą atspalvį. Tačiau nepakitę išlieka geltoni krūtinės šonai ir baltos pterostigmos. Kojos juodos. Dėl sparnų rašto sumaišyti su kitomis rūšimis neįmanoma.

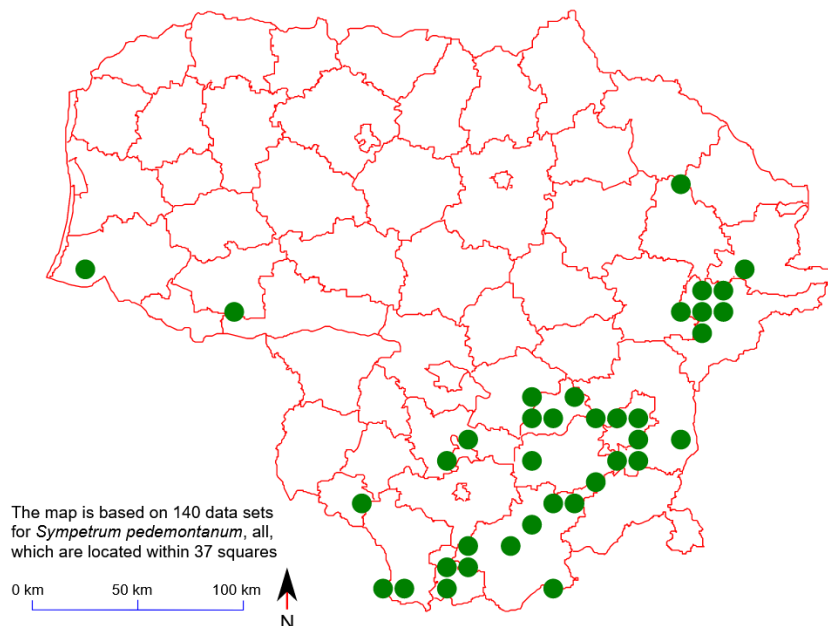
Skraidymo laikas

Skraidymo laikotarpis yra trumpas ir prasideda vėlai. Pirmieji suaugėliai pasirodo tik liepos pirmoje pusėje, o paskutiniai stebėjimai Lietuvoje datuojami spalio pradžia.

Paplitimas

Lietuvoje *Sympetrum pedemontanum* yra reta ir lokaliai paplitusi rūšis, panašu, kad Lietuva yra ties rūšies šiaurine arealo riba. Dauguma radaviečių susitelkę pietinėje, pietrytinėje ir rytinėje Lietuvos dalyse. Europoje bei Azijoje bendras paplitimo arealas apima juostą tarp 45° ir 50° platumos. Visur tik lokaliai paplitusi ir niekur nėra labai dažna rūšis. Rytuose arealas siekia Japonija, o Vakaruose yra pavienės reliktinės populiacijos Ispanijoje.

Buveinės

Visos Lietuvoje aptinkamos populiacijos sutinkamos gan vienodose buveinėse – tai nedidelės natūralios, nekanalizuotos ir netvenktos upės su bent vietomis pelkėtais pakraščiais ir aliuviniu mišku. Upių krantai apaugę medžiais, bet netoliese yra pievų, dirvonų ar bent miško aikštelių. Būtent tose atvirose vietose lengviausia šiuos laumžirgius pastebėti, kartais gana toli nuo upių. Upių vagos atrodo nelabai saulėtos, netgi tamsios. Manoma, kad šios šilumamėgės pietinės rūšies lervos vystosi tik atviresnėse, saulėtose upės atkarpose. Rečiau sutinkama stovinčio vandens telkiniuose ir šalia jų.

Elgsena, biologiniai ypatumai

Kaip ir kitos genties atstovės mėgsta tupėti tiesiai ant žemės ar žemos augmenijos, saulėtoje vietoje. Skraidymas kiek lėtesnis, plevenantis, ir toki įspūdi dar stiprina spalvoti sparnai.

Grėsmės, apsauga

Reta ir išranki buveinėms rūšis. Daugumai apgyventų upių suteiktas draustinio statusas (pvz. Žeimenos ichtiologinis draustinis) arba jos patenka į regioninius ar nacionalinius parkus. Todėl pačioms upėms didelis pavojus negresia. Kiek kebliau yra su paupių pievomis, kurios apleidžiamos ir užauga krūmais. Todėl jie gali užtamsinti ne tik pačią upės vagą, bet ir sunaikinti atviras saulėtas buveines greta. *Sympetrum pedemontanum* yra įtraukta į Lietuvos Raudonąją knygą.

Šaltiniai:

LepiBASE Lithuania. Lietuvos drugių ir laumžirgių duomenų bazė (<http://www.lepidoptera.dk/litbase/>)

Gliwa B., Švitra G. 2016. Lietuvos laumžirgiai. Vilnius.

Rašomavičius V. (ed.). 2021. Lietuvos Raudonoji knyga. Gyvūnai, augalai, grybai. Vilnius.